# GENERALINIO ADVOKATO
# L. A. GEELHOED IŠVADA,
# pateikta 2006 m. rugsėjo 28 d. [1]

## I — Įžanga

1. Pagal Vokietijos federacinį įstatymą dėl vaiko auginimo pašalpos (*Bundeserziehungsgeldgesetz*, toliau – *BErzGG*) skiriant vaiko auginimo pašalpą taikoma sąlyga, kad, be kita ko, pašalpos gavėjo gyvenamoji vieta būtų Vokietijoje. Šioje byloje *Bundessozialgericht* klausia Teisingumo Teismo, ar toks gyvenamosios vietos reikalavimas yra suderinamas su Bendrijos teise, ypač Reglamentu Nr. 1612/68 [2], Reglamentu Nr. 1408/71 [3] arba EB 18 straipsniu, ir ar Austrijos pilietė, gyvenanti Austrijoje su savo vyru, Vokietijos piliečiu, kuris dirba Vokietijoje valstybės tarnautoju, taip pat turi teisę į šią pašalpą.

2. Paraleliai šiai bylai *Bundessozialgericht* Teisingumo Teismui pateikė kitą klausimą dėl tos pačios nacionalinės teisės nuostatos, reglamentuojančios teisę gauti vaiko auginimo pašalpą, šį kartą – dėl pasienio darbuotojo, gyvenančio Nyderlanduose ir dirbančio Vokietijoje: byla C-213/05, *Geven*. Remiantis nagrinėjama nuostata, pasienio darbuotojai taip pat turi teisę reikalauti šios lengvatos, jeigu Vokietijoje vykdo daugiau nei nereikšmingą profesinę veiklą. Nors abi bylos glaudžiai tarpusavyje susijusios, vis dėlto šias bylas pagrindžiančios faktinės aplinkybės yra visiškai skirtingos, todėl kiekvieną iš šių bylų nagrinėsiu atskiroje išvadoje ir jas paskelbsiu kartu.

1 — Originalo kalba: anglų.

2 — 1968 m. spalio 15 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 1612/68 dėl laisvo darbuotojų judėjimo Bendrijoje (toliau – Reglamentas Nr. 1612/68) (OL L 257, p. 2).

3 — 1971 m. birželio 14 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 1408/71 dėl socialinės apsaugos sistemų taikymo pagal darbo sutartį dirbantiems asmenims, savarankiškai dirbantiems asmenims ir jų šeimos nariams, judantiems Bendrijoje (OL L 149, p. 2), iš dalies pakeistas 1995 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 3095/95, iš dalies keičiančiu Reglamentą (EEB) Nr. 1408/71 dėl socialinės apsaugos sistemų taikymo pagal darbo sutartį dirbantiems asmenims, savarankiškai dirbantiems asmenims ir jų šeimos nariams, judantiems Bendrijoje, Reglamentą (EEB) Nr. 574/72, nustatantį Reglamento (EEB) Nr. 1408/71 įgyvendinimo tvarką, Reglamentą (EEB) Nr. 1247/92, iš dalies keičiantį Reglamentą (EEB) Nr. 1408/71, ir Reglamentą (EEB) Nr. 1945/93, iš dalies keičiantį Reglamentą (EEB) Nr. 1247/92 (OL L 335, p. 1), ir 1995 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 3096/95, iš dalies keičiančiu Reglamentą (EEB) Nr. 1408/71 dėl socialinės apsaugos sistemų taikymo pagal darbo sutartį dirbantiems asmenims, savarankiškai dirbantiems asmenims ir jų šeimos nariams, judantiems Bendrijoje, ir Reglamentą (EEB) Nr. 574/72, nustatantį Reglamento (EEB) Nr. 1408/71 įgyvendinimo tvarką (OL L 335, p. 10), (toliau – Reglamentas Nr. 1408/71).

## II — Susijusios teisės nuostatos

A — *Bendrijos teisė*

3. Reglamento Nr. 1612/68 7 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatyta:

„1. Darbuotojui, jei jis yra valstybės narės pilietis, turi būti sudarytos tos pačios įdarbinimo ir darbo sąlygos, kaip ir piliečiui tos valstybės narės, kurioje jis dirba, nepaisant jo pilietybės, ypač nustatant atlyginimą ir atleidžiant iš darbo, o bedarbystės atveju – grąžinant arba vėl priimant į darbą.

2. Jis naudojasi tomis pačiomis socialinėmis ir mokestinėmis lengvatomis kaip ir vietiniai darbuotojai."

B — *Nacionalinė teisė*

4. Pagal 1994 m. sausio 31 d. redakcijos [4] *BErzGG* 1 straipsnio 1 dalį vaiko auginimo pašalpą gali gauti kiekvienas asmuo, kuris: 1) nuolat arba įprastai gyvena Vokietijoje, 2) gyvena su vaiku, kurį išlaiko, 3) pats prižiūri ir augina šį vaiką, 4) nedirba arba dirba ne visą darbo dieną.

5. *BErzGG* 1 straipsnio 4 dalis numato EB piliečių ir pasienio darbuotojų, atvykusių iš šalių, turinčių bendrą sieną su Vokietija, teisę į vaiko auginimo pašalpą, jeigu Vokietijoje jie vykdo daugiau nei nedidelės apimties profesinę veiklą. Remiantis prašymu priimti prejudicinį sprendimą, atrodo, kad ši nuostata netaikoma valstybės tarnautojams ir darbuotojų migrantų sutuoktiniams.

6. 2000 m. spalio 12 d. redakcijos [5] *BErzGG* 1 straipsnio 7 dalyje teisė gauti vaiko auginimo pašalpą suteikta ir asmens, kurio darbą Vokietijoje reglamentuoja viešoji teisė arba kuris šioje valstybėje dirba valstybės tarnyboje, sutuoktiniui, gyvenančiam kitoje EB valstybėje narėje. Tačiau ši nuostata netaikoma vaikams, gimusiems iki 2001 m. sausio 1 dienos.

4 — BGBl. I, p. 180.

5 — BGBl. I, p. 1426.

## III — Faktinės aplinkybės ir procedūra

7. Ginčas *Bundessozialgericht* nagrinėjamoje pagrindinėje byloje yra susijęs su *Freistaat Bayern* atsisakymu suteikti G. Hartmann vaiko auginimo pašalpą už tris vaikus, gimusius 1991, 1993 ir 1997 metais.

8. G. Hartmann yra Austrijos pilietė, gyvenanti Austrijoje su sutuoktiniu, Vokietijos piliečiu, ir trimis vaikais. Iki santuokos jos sutuoktinis Hartmann gyveno Vokietijoje, kur nuo 1986 m. dirbo valstybės tarnautoju *Deutsche Bundespost*. 1990 m. gegužės mėn. sudaręs santuoką, Hartmann persikėlė į Austriją, bet toliau dirbo *Deutsche Bundespost*, o nuo 1995 m. pradėjo dirbti *Deutsche Telekom AG*. G. Hartmann nedirba nei pagal darbo sutartį, nei savarankiškai.

9. *Freistaat Bayern* atsisakė suteikti G. Hartmann *BErzGG* numatytą vaiko auginimo pašalpą už pirmuosius du vaikus, nes ji negyvena Vokietijoje ir šioje valstybėje narėje nevykdo jokios profesinės veiklos. 1996 m. spalio mėn. G. Hartmann pateikti prašymai dėl peržiūrėjimo, kaip ir jos prašymas dėl vaiko auginimo pašalpos už trečiojo vaiko pirmuosius metus, buvo atmesti.

10. G. Hartmann nesėkmingai ginčijo šiuos sprendimus, pirmiausia *Sozialgericht München*, o vėliau apeliacine tvarka *Bayerisches Landessozialgericht*. Po to ji pateikė skundą *Bundessozialgericht*, kuris nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą pagal EB 234 straipsnį.

11. Savo prašyme priimti prejudicinį sprendimą *Bundessozialgericht* pirmiausia nustatė, kad G. Hartmann negali reikalauti vaiko auginimo pašalpos pagal Reglamentą Nr. 1408/71. Nagrinėjama lengvata patenka į šio reglamento taikymo sritį *ratione materiae* ir todėl pagal Teisingumo Teismo praktiką (sprendimas *Hoever ir Zachow*[6]) G. Hartmann galėtų reikalauti teisės į šią pašalpą. Vis dėlto faktinių aplinkybių metu būdamas valstybės tarnautoju Hartmann nebuvo „pagal darbo sutartį dirbantis asmuo" šio reglamento prasme ir todėl nepateko į taikymo sritį *ratione personae*. Toliau nacionalinis teismas nagrinėjo, ar teisė į pašalpą gali būti pagrįsta Reglamento Nr. 1612/68 7 straipsnio 2 dalimi. Jis nustatė, kad Hartmann valstybės tarnautojo statusas nedraudžia pripažinti jo darbuotoju. Vis dėlto nacionalinis teismas suabejojo, ar šiuo reglamentu garantuojamomis teisėmis gali remtis asmens, kuris, nepakeitęs savo darbovietės, persikėlė gyventi į kitą, savo sutuoktinio

6 — 1996 m. spalio 10 d. Sprendimas *Hoever ir Zachow*, sujungtos bylos C-245/94 ir C-312/94, Rink. p. I-4895.

pilietybės valstybę narę, sutuoktinis. Jis pažymėjo, kad iki šiol Teisingumo Teismas laikėsi nuomonės, jog tiesioginis EB 39 straipsnio ir Reglamento Nr. 1612/68 tikslas – sudaryti sąlygas darbuotojui laisvai nuvykti į kitų valstybių narių teritoriją ir ten pasilikti dėl priežasčių, susijusių su įsidarbinimu [7]. Tačiau nacionalinis teismas taip pat pareiškė nuomonę, kad galbūt šiuo metu, kai EB 18 straipsniu yra pripažinta bendra teisė pasilikti, įmanoma ne taip siaurai aiškinti judėjimo laisvę. Dėl šių aplinkybių *Bundessozialgericht* pateikė Teisingumo Teismui šiuos du klausimus:

„a) Ar 1968 m. spalio 15 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 1612/68 dėl laisvo darbuotojų judėjimo Bendrijoje <...> prasme darbuotoju migrantu nuo 1994 m. sausio mėnesio iki 1998 m. rugsėjo mėnesio laikytinas ir Vokietijos pilietis, kuris 1990 m., tebedirbdamas pašto tarnautoju Vokietijoje, perkėlė savo nuolatinę gyvenamąją vietą iš pastarosios į Austriją ir nuo to laiko dirba kaip pasienio darbuotojas?

b) Ar yra netiesioginė diskriminacija Reglamento Nr. 1612/68 7 straipsnio 2 dalies prasme tuomet, kai pirmajame klausime nurodyto asmens nedirbanti sutuoktinė, gyvenanti Austrijoje ir turinti šios valstybės pilietybę, minėtu laikotarpiu negauna Vokietijos vaiko auginimo pašalpos dėl to, kad Vokietijoje ji neturi nuolatinės gyvenamosios vietos ir šioje valstybėje įprastai negyvena?“

7 — *Bundessozialgericht* šiuo atžvilgiu nurodė 1997 m. birželio 5 d. Sprendimo *Uecker ir Jacquet*, C-64/96 ir C-65/96, Rink. p. I-3171, 21 punktą.

Teigiamai atsakius į šį klausimą:

12. Rašytines pastabas pateikė G. Hartmann, Vokietijos, Ispanijos ir Jungtinės Karalystės vyriausybės bei Komisija. Per 2006 m. birželio 13 d. posėdį papildomų pastabų pateikė G. Hartmann, Vokietijos, Nyderlandų ir Jungtinės Karalystės vyriausybės bei Komisija.

## IV — Pagrindų santrauka

13. G. Hartmann ir Ispanijos vyriausybė teigia, kad į pirmąjį klausimą, kuriuo teiraujamasi, ar Hartmann laikytinas darbuotoju migrantu Reglamento Nr. 1612/68 prasme,

turėtų būti atsakyta teigiamai. Šiuo atžvilgiu Ispanijos vyriausybė nurodo Reglamento Nr. 1612/68 1 straipsnio 1 dalį, pagal kurią „visi valstybės narės piliečiai, nepriklausomai nuo jų gyvenamosios vietos, turi teisę įsidarbinti ir dirbti kitos valstybės narės teritorijoje <...>", ir pažymi, kad pagal šio reglamento 10 straipsnį visos darbuotojams migrantams suteiktos lengvatos taip pat taikomos šių darbuotojų sutuoktiniams [8]. Ji taip pat pažymi, kad Hartmann turėtų būti pripažintas pasienio darbuotoju Reglamento Nr. 1408/71 1 straipsnio b punkto prasme [9]. Abi šios bylos šalys laikosi nuomonės, jog netgi pripažįstant, kad Hartmann yra valstybės tarnautojas ir kad tiek, kiek tai susiję su išmokomis šeimai, Reglamentas Nr. 1408/71 valstybės tarnautojams pradėtas taikyti tik 1999 m. [10], analogiškai EB 39 straipsnio 4 dalies taikymo sričiai *ratione personae*, toks apribojimas turėtų būti taikomas tik tiems valstybėms tarnautojams, kurie dalyvauja vykdant viešąją valdžią. Tačiau *Deutsche Telecom AG* yra įmonė, teikianti viešąsias paslaugas ir neatliekanti jokių užduočių, susijusių su viešosios valdžios vykdymu.

14. Dėl antrojo klausimo G. Hartmann ir Ispanijos vyriausybė tvirtina, kad atsisakymas suteikti G. Hartmann vaiko auginimo pašalpą yra netiesioginė diskriminacija, pažeidžianti Reglamento Nr. 1612/68 7 straipsnio 2 dalį ir EB 39 straipsnį. Į nacionalinių teismų teiginius, kad išmokų eksportuotinumas priklauso nuo darbinių santykių, Ispanijos vyriausybė, remdamasi sprendimu *Hoever ir Zachow* [11], nurodo, kad teisę į tokias šeimos išmokas, kaip vaiko auginimo pašalpa, suteikia ta aplinkybė, jog vienas iš tėvų nusprendžia visą laiką skirti vaiko auginimui, ir nesvarbu, ar šis tėvas (motina) yra apdraustas (-a) socialiniu draudimu, ar niekur nedirba. Nagrinėjamoje byloje G. Hartmann ryšys su Vokietijos socialinio draudimo sistema atskleidžiamas per jos sutuoktinį.

15. Vokietijos ir Jungtinės Karalystės vyriausybės mano, kad asmuo, kuris ne pasinaudojo savo laisvo judėjimo teise siekdamas įsidarbinti kitoje valstybėje narėje, o tik perkėlė savo gyvenamąją vietą į kitą valstybę, negali būti pripažintas darbuotoju migrantu Reglamento Nr. 1612/68 prasme. Alternatyviai dėl antrojo klausimo abi šios vyriausybės nurodo, kad, nepaisant to, jog buvo pripažinta, kad nagrinėjama vaiko auginimo pašalpa patenka į Reglamento Nr. 1408/71 taikymo sritį *ratione materiae*, tiek, kiek kalbama apie šeimos išmokas, faktinių aplinkybių metu Hartmann, kaip valstybės tar-

8 — Remiamasi 1987 m. birželio 18 d. Sprendimu *Lebon*, 316/85, Rink. p. 2811, ir 1992 m. vasario 26 d. Sprendimu *Bernini*, C-3/90, Rink. p. I-1071.

9 — „Pasienio darbuotojas reiškia bet kurį pagal darbo sutartį dirbantį asmenį ar savarankiškai dirbantį asmenį, kuris dirba vienos valstybės narės teritorijoje, o gyvena kitos valstybės narės teritorijoje, į kurią paprastai grįžta kasdien arba bent kartą per savaitę."

10 — 1999 m. balandžio 29 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1399/1999, iš dalies keičiantis Reglamentą (EEB) Nr. 1408/71 dėl socialinės apsaugos sistemų taikymo pagal darbo sutartį dirbantiems asmenims, savarankiškai dirbantiems asmenims ir jų šeimos nariams, judantiems Bendrijoje, ir Reglamentą (EEB) Nr. 574/72, nustatantį Reglamento (EEB) Nr. 1408/71 įgyvendinimo tvarką (OL L 164, p. 1) (toliau – Reglamentas Nr. 1399/1999).

11 — Minėtas 6 išnašoje.

nautojui, šis reglamentas nebuvo taikomas *ratione personae*. Skirtingai nei Reglamentas Nr. 1408/71, Reglamentas Nr. 1612/68 nenumato, kad socialinės lengvatos gali būti eksportuojamos arba kad turi būti užkirstas kelias besidubliuojančioms lengvatoms. Pirmasis reglamentas turi būti pripažįstamas *lex specialis* pastarojo reglamento atžvilgiu arba, Jungtinės Karalystės vyriausybės žodžiais, pirmasis reglamentas turi santykinę viršenybę pastarojo atžvilgiu, todėl Reglamento Nr. 1612/68 7 straipsnio 2 dalies negalima aiškinti taip, kad būtų pakenkta Reglamente Nr. 1408/71 įtvirtintos sistemos veiksmingumui. Vokietijos vyriausybė pripažįsta, kad gyvenamosios vietos reikalavimas pagal *BErzGG* gali netiesiogiai diskriminuoti, tačiau vis dėlto mano, kad šis reikalavimas yra pateisinamas siekiu užtikrinti tinkamą pašalpos gavėjo ir Vokietijos visuomenės ryšį. Jungtinės Karalystės vyriausybė tvirtina, kad valstybės narės neturėtų būti verčiamos pateikti objektyvų pasiteisinimą, kodėl tokių lengvatų, kaip vaiko auginimo pašalpa, neteikia kitose valstybėse narėse gyvenantiems asmenims.

16. Lygiai dėl tų pačių priežasčių, kurias nurodo Vokietijos ir Jungtinės Karalystės vyriausybės, Komisija pritaria šioms valstybėms narėms, kad Reglamentas Nr. 1612/68 ir Reglamentas Nr. 1408/71 nagrinėjamoje byloje yra netaikomi. Vis dėlto, atsižvelgdama į *Bundessozialgericht* prašyme priimti prejudicinį sprendimą pateiktą pastebėjimą, kad galbūt šiuo metu, kai EB 18 straipsnis suteikia teisę judėti į kitą valstybę narę ir joje pasilikti, nesvarbu, kokios yra ekonominės paskatos, Reglamente Nr. 1612/68 garantuojamos judėjimo laisvės sąvoka gali būti aiškinama plačiau, Komisija laikosi nuomonės, kad Teisingumo Teismas taip pat turėtų išnagrinėti klausimą, ar teisės į Vokietijos vaiko auginimo pašalpą G. Hartmann negalėtų pagrįsti šia EB 18 straipsnio nuostata.

17. Šiuo klausimu, remdamasi bendrais pilietybei taikomais principais, kuriuos Teisingumo Teismas apibendrino sprendime *Pusa* [12], Komisija pažymi, kad dėl nacionalinės teisės aktų, pagal kuriuos kai kurie valstybės narės piliečiai atsiduria nepalankioje padėtyje vien dėl to, jog pasinaudojo laisve judėti ir apsigyventi kitoje valstybėje narėje, gali atsirasti nevienodas požiūris, kurį galima pateisinti tik remiantis objektyviomis, su atitinkamų asmenų pilietybe nesusijusiomis priežastimis ir kuris turi būti proporcingas, siekiant teisėto nacionalinėmis nuostatomis numatyto tikslo. Kadangi yra akivaizdu, jog taikant *BErzGG* gyvenamosios vietos reikalavimą sudaroma tokia nepalanki padėtis, Komisija pritaria *Bundessozialgericht* pateiktoms abejonėms dėl šios padėties pateisinimo. Komisijos nuomone, tokias abejones patvirtina ir tai, kad dabar *BErzGG* yra pakeistas ir numatyta galimybė vaiko auginimo pašalpas mokėti ir Vokietijos valstybės tarnautojų sutuoktiniams, gyvenantiems kitose valstybėse narėse. Remdamasi Teisingumo Teismo sprendimu *Bidar* [13] Komisija

12 — 2004 m. balandžio 29 d. Sprendimo *Pusa*, C-224/02, Rink. p. I-5763, 16–20 punktai.

13 — 2005 m. kovo 15 d. Sprendimo *Bidar*, C-209/03, Rink. p. I-2119, 55–62 punktai.

teigia, kad „dėl visiškai akivaizdžių priežasčių“ nėra būtina nagrinėti, ar, būdamas valstybės tarnautojas ir dirbdamas savo pilietybės valstybėje, Hartmann yra pakankamai integravęsis į Vokietijos visuomenę arba ar yra realiai susijęs su šia visuomene.

18. Per posėdį Vokietijos ir Jungtinės Karalystės vyriausybės pabrėžė, kad būtent G. Hartmann, o ne jos sutuoktinis reikalauja teisės į vaiko auginimo pašalpą pagal *BErzGG*. Kadangi G. Hartmann nepasinaudojo EB 18 straipsnyje garantuojamomis teisėmis, todėl ji neturi pagrindo remtis šia nuostata. Šiuo atžvilgiu jos atvejį reikėtų atskirti nuo situacijos, pavyzdžiui, bylose *D'Hoop* [14] ir *Pusa* [15]. EB 18 straipsnis negali būti aiškinamas kaip leidžiantis asmeniui, kuris nevyko į kitą valstybę narę, remtis savo sutuoktinio (-ės), pasinaudojusio (-ios) judėjimo laisve, teisėmis. EB 18 straipsnyje garantuojamoms teisėms taikomi apribojimai. Kalbant apie galimybę eksportuoti socialinės apsaugos lengvatas, tokius apribojimus galima rasti Reglamente Nr. 1408/71.

19. Atsakydama į Komisijos poziciją dėl EB 18 straipsnio taikymo, Nyderlandų vyriausybė pastebi, kad nors ir yra tam tikro nagrinėjamos bylos faktinių aplinkybių panašumo su aplinkybėmis byloje *Schempp* [16], vis dėlto, skirtingai nuo pastarosios bylos, tai, kad Hartmann pasinaudojo teise judėti į kitą valstybę narę, niekaip nepaveikė G. Hartmann teisės į išmokas Vokietijoje. Šiuo atžvilgiu visiškai nesvarbu, ar Hartmann gyvena Vokietijoje, ar Austrijoje. Nyderlandų vyriausybė pažymi, kad šiuo atveju būtent piliečio migranto sutuoktinė siekia savo teisių pripažinimo šio migranto kilmės valstybėje, ir tvirtina, kad dabartinėje Bendrijos teisės išsivystymo stadijoje pripažįstamos tik tam tikros išvestinės piliečių migrantų šeimos narių teisės priimančiojoje valstybėje narėje [17]. G. Hartmann negali reikalauti teisės į vaiko auginimo pašalpą pagal EB 18 straipsnį, nes ji pati nepasinaudojo laisvo judėjimo teise. Hartmann niekaip nebuvo trukdoma pasinaudoti teise judėti į Austriją.

## V — Vertinimas

### A — *Pirminės pastabos*

20. Visų pirma reikia pabrėžti, kad G. Hartmann negali savarankiškai remtis

14 — 2002 m. liepos 11 d. Sprendimas *D'Hoop*, C-224/98, Rink. p. I-6191.

15 — Sprendimas, minėtas 12 išnašoje.

16 — 2005 m. liepos 12 d. Sprendimas *Schempp*, C-403/03, Rink. p. I-6421.

17 — Remiamasi 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/38/EB dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, iš dalies keičiančia Reglamentą (EEB) Nr. 1612/68 ir panaikinančia Direktyvas 64/221/EEB, 68/360/EEB, 72/194/EEB, 73/148/EEB, 75/34/EEB, 75/35/EEB, 90/364/EEB, 90/365/EEB ir 93/96/EEB (OL L 158, p. 77).

Bendrijos teise ginčydama sprendimus atmesti jos prašymus suteikti vaiko auginimo pašalpą, nes ji nepasinaudojo laisvo judėjimo teisėmis pagal Bendrijos teisę. Vienintelis kelias jai pasinaudoti šia lengvata yra netiesioginis, per santuokinius ryšius su Hartmann, kuris, beje, neatitinka *BErzGG* 1 straipsnio 1 dalyje įtvirtintų sąlygų.

21. Todėl *Bundessozialgericht* prašyme priimti prejudicinį sprendimą pateiktuose klausimuose pagrindinis dėmesys skiriamas galimam Hartmann darbuotojo migranto statusui ir pasekmėms, kurių toks statusas gali turėti G. Hartmann teisei į vaiko auginimo pašalpą Vokietijoje. Ar tai, jog Hartmann persikėlė į Austriją, kad gyventų šioje valstybėje kartu su sutuoktine ir vaikais, ir išlaikė darbo vietą Vokietijoje, reiškia, jog dabar jis turi būti pripažįstamas darbuotoju migrantu, patenkančiu į Reglamento Nr. 1612/68 taikymo sritį, taigi pagal šio reglamento 7 straipsnio 2 dalį kartu su 10 straipsnio 1 dalies a punktą sukuriančiu teisę G. Hartmann reikalauti vienodo požiūrio socialinių lengvatų atžvilgiu valstybėje narėje, kurioje dirba jos vyras, t. y. Vokietijoje?

22. Dėl išsamumo, prieš pradedant nagrinėti šiuos klausimus, reikėtų trumpai apsvarstyti, ar G. Hartmann negalėtų kildinti savo teisės į vaiko auginimo pašalpą Vokietijoje iš Reglamento Nr. 1408/71 73 straipsnio. *Bundessozialgericht* nagrinėjo šį klausimą ir atsakė į jį neigiamai, todėl nepateikė jokių klausimų dėl šio aspekto. Vis dėlto G. Hartmann ir Ispanijos vyriausybė savo rašytinėse pastabose vėl iškėlė šį klausimą. Jį nagrinėjo ir Jungtinės Karalystės vyriausybė bei Komisija.

B — *Reglamentas Nr. 1408/71*

23. Pagal Reglamento Nr. 1408/71 73 straipsnį „pagal darbo sutartį dirbantis <...> asmuo, kuriam taikomi valstybės narės teisės aktai, už savo šeimos narius, gyvenančius kitos valstybės narės teritorijoje, turi teisę gauti išmokas šeimai, mokamas pagal pirmosios valstybės teisės aktų nuostatas, tartum jie gyventų toje valstybėje <...>“. Sprendime *Hoever ir Zachow* Teisingumo Teismas išaiškino šią nuostatą taip, kad „jeigu pagal darbo sutartį dirbančiam asmeniui taikomi valstybės narės teisės aktai ir jis gyvena kitoje valstybėje narėje, šio asmens sutuoktinis pagal Reglamento Nr. 1408/71 73 straipsnį turi teisę darbo vietos valstybėje gauti tokias išmokas, kaip vaiko auginimo pašalpa“ [18]. Kitaip tariant, priešingai tikrajai šios nuostatos formuluotei, pagal darbo sutartį dirbančio asmens sutuoktinis pirmojo asmens darbo vietos valstybėje narėje turi savarankišką teisę į išmokas šeimai.

18 — Sprendimo (minėto 6 išnašoje) 38 punktas.

24. Atrodo, kad ši taisyklė galėtų būti tiesiogiai taikoma G. Hartmann situacijoje, tačiau *Bundessozialgericht* visiškai teisingai pastebėjo, kad G. Hartmann vis tiek negali reikalauti teisės į vaiko auginimo pašalpą pagal Reglamento Nr. 1408/71 73 straipsnį, nes būdamas valstybės tarnautoju Hartmann faktinėmis bylos aplinkybėmis nebuvo „pagal darbo sutartį dirbantis asmuo", kad būtų taikomas reglamento III skyrius dėl išmokų šeimai. Šis apribojimas buvo įtvirtintas Reglamento Nr. 1408/71 I priedo I.C punkte, o jo buvo atsisakyta tik priėmus Reglamentą Nr. 1399/1999 [19], kuris įsigaliojo 1999 m. rugsėjo 1 dieną. Šio Reglamento Nr. 1399/1999 1 straipsnio 7 dalis išplėtė pagal darbo sutartį dirbančio asmens sąvoką Reglamento Nr. 1408/71 III skyriaus atžvilgiu, kiek tai susiję su Vokietija, apimant „visus valstybės tarnautojus, gaunančius darbo užmokestį pagal savo valstybės tarnautojo statusą, kuris yra bent toks, kad, jei tai yra pagal darbo sutartį dirbantis asmuo, valstybės tarnautojas privalėtų būti draudžiamas nuo nedarbo".

25. Tai, kad valstybės tarnautojams nebuvo taikomos Reglamento Nr. 1408/71 nuostatos dėl išmokų šeimai, Teisingumo Teismas jau yra patvirtinęs sprendime *Kulzer* [20], kurį nurodė ir *Bundessozialgericht*. Šiame sprendime Teisingumo Teismas pažymėjo, kad pagal darbo sutartį dirbančio asmens sąvoką „pakeičia Reglamento I priedo I.C punkto sąvoka, kai išmokas šeimai teikianti kompetentinga institucija pagal Reglamento III antraštinės dalies 7 skyrių yra Vokietijos institucija" [21]. Toliau jis pastebėjo, kad „jeigu tokiems į pensiją išėjusiems valstybės tarnautojams, koks yra ieškovas pagrindinėje byloje, leistume remtis 73 straipsniu, kad jie Vokietijoje gautų pašalpas šeimai, remiantis tuo, kad valstybės tarnautojų padėtis apskritai turėtų būti vertinama lygiai taip pat, kaip pagal darbo sutartis dirbančių asmenų, būtų pažeidžiamos I priedo nuostatos" [22].

26. Nepagrįstas yra ir G. Hartmann bei Ispanijos vyriausybės tvirtinimas, kad į Reglamento Nr. 1408/71 III skyriaus taikymo sritį nepatenka tik tie valstybės tarnautojai, kurie vykdo EB 39 straipsnio 4 dalies taikymo sričiai priskirtinas funkcijas, kaip tai aiškina Teisingumo Teismas, t. y. kad jie dalyvauja vykdant viešąją valdžią. Pagrindinis šios nuostatos tikslas – leisti valstybėms narėms išlaikyti pilietybės reikalavimą tam tikrų viešosios valdžios funkcijų vykdymo atžvilgiu. Ji nėra skirta atriboti paties darbuotojo sąvoką. Be to, priešingai nei nurodė Ispanijos vyriausybė, ši nuostata yra tik EB 39 straipsnio 1–3 dalyse įtvirtintų nuostatų išimtis, o ne kitų III antraštinės dalies dėl laisvo darbuotojų judėjimo nuostatų

19 — Minėtas 10 išnašoje.

20 — 1998 m. kovo 5 d. Sprendimas *Kulzer*, C-194/96, Rink. p. I-895.

21 — Sprendimo 35 punktas.

22 — Sprendimo 37 punktas. Žr. taip pat 1997 m. birželio 12 d. Sprendimo *Merino García*, C-266/95, Rink. p. I-3279, 25 ir 26 punktus.

išimtis, būtent EB 42 straipsnio, kuriuo reglamentuojamas valstybių narių socialinės apsaugos sistemų koordinavimas.

27. Todėl *Bundessozialgericht* visiškai pagrįstai savo klausimuose apsiribojo tik darbuotojo migranto sąvokos aiškinimu, siekiant taikyti Reglamentą Nr. 1612/68.

29. Atsižvelgiant į šį EB 39 straipsnio ir netiesiogiai Reglamento Nr. 1612/68 taikymo srities apibrėžimą atrodo, kad galima išskirti dvi situacijas, kurias apima nuostatos dėl laisvo darbuotojų judėjimo. Pirmąją situaciją galima pavadinti klasikiniu pavyzdžiu, kai Bendrijos pilietis vyksta į kitą valstybę narę ir joje apsigyvena, norėdamas ten dirbti. Antroji situacija susijusi su pasienio darbuotojais, kai Bendrijos pilietis pasilieka savo gyvenamosios vietos valstybėje narėje, tačiau nuolat dirba kitoje valstybėje narėje. Abiem atvejais pagrindinis veiksnys yra tas, kad asmuo judėjo į kitą valstybę narę darbo tikslais.

*C — Reglamentas Nr. 1612/68: darbuotojo statusas*

30. Akivaizdu, kad Hartmann nepriklauso nė vienai kategorijai, nes jo apsigyvenimas Austrijoje nebuvo susijęs su darbu.

28. Nusistovėjusioje savo praktikoje, apibrėždamas nuostatų dėl laisvo darbuotojų judėjimo taikymo sritį, Teisingumo Teismo konstatavo, kad „visi Bendrijos piliečiai, neatsižvelgiant į jų gyvenamąją vietą ir pilietybę, kurie naudojosi laisvo darbuotojų judėjimo teise ir vertėsi profesine veikla kitoje valstybėje narėje, patenka į (EB 39) straipsnio taikymo sritį“ [23]. Be to, EB 39 straipsnio tikslą, kurį siekiama įgyvendinti Reglamente Nr. 1612/68, jis apibūdino kaip „leidžiantį darbuotojui laisvai judėti kitų valstybių narių teritorijoje ir pasilikti joje įsidarbinimo tikslais“ [24].

31. Vis dėlto, remiantis vėliausia Teisingumo Teismo praktika, kyla abejonių, ar šis aiškus skirtumas vis dar galioja. Neseniai priimtame sprendime *Ritter-Coulais* [25] Teisingumo Teismas pripažino, kad EB 39 straipsniu gali remtis Vokietijos piliečių sutuoktiniai [26], dirbantys Vokietijoje, bet gyvenantys Prancūzijoje, siekdami užsi-

23 — 2002 m. gruodžio 12 d. Sprendimo *De Groot*, C-385/00, Rink. p. I-11819, 76 punktas; 2003 m. lapkričio 13 d. Sprendimo *Schilling ir Fleck-Schilling*, C-209/01, Rink. p. I-13389, 23 punktas ir 2006 m. vasario 21 d. Sprendimo *Ritter-Coulais* (Rink. p. I-1711) 31 punktas.

24 — Sprendimas *Uecker ir Jacquet* (minėtas 7 išnašoje).

25 — Minėtas 23 išnašoje.

26 — Iš tiesų, kalbant tiksiau, H.-J. Ritter-Coulais turėjo tik Vokietijos pilietybę, o jo sutuoktinė M. Ritter-Coulais – dvigubą Prancūzijos ir Vokietijos pilietybę.

tikrinti, kad Vokietijoje apmokestinant jų pajamas būtų atsižvelgta į jų patirtas išlaidas, susijusias su pajamomis iš jiems privačios nuosavybės teise priklausančio namo Prancūzijoje nuomos. Priminęs pirmesniame punkte nurodytą teismo praktiką, Teisingumo Teismas priėjo prie išvados, kad „ieškovai pagrindinėje byloje, dirbantys kitoje valstybėje narėje nei ta, kurioje yra tikroji jų gyvenamoji vieta, patenka į (EB 39) straipsnio taikymo sritį“ [27].

32. Ši Teisingumo Teismo išvada reikštų, kad, siekiant taikyti EB 39 straipsnį, pakanka tik nustatyti, jog asmuo gyvena vienoje valstybėje narėje, o dirba kitoje. Kitaip tariant, remiantis šiuo požiūriu, visiškai nesvarbu, dėl kokių priežasčių Bendrijos pilietis perkėlė savo gyvenamąją vietą į kitą valstybę narę. Jeigu taip būtų iš tiesų, niekas netrukdytų pritaikyti šios taisyklės nagrinėjamos bylos faktinėms aplinkybėms ir konstatuoti, kad Hartmann, perkėlęs savo gyvenamąją vietą į Austriją, iš tiesų įgijo Bendrijos darbuotojo statusą. Vis dėlto abejotina, ar toks rezultatas atitinka EB sutartyje įtvirtintą laisvo asmenų judėjimo tarp valstybių narių Bendrijos sistemą.

33. Ši sistema grindžiama keturių laisvo judėjimo kategorijų skirtumais, atsižvelgiant į priežastis, dėl kurių Bendrijos pilietis nori persikelti į kitą valstybę narę. Iš pradžių pagal EEB sutartį laisvo judėjimo teisė buvo siejama tik su ekonominiais tikslais, o valstybių narių piliečiams, norintiems persikelti į kitas valstybes nares ir jose dirbti, įsisteigti ar teikti paslaugas, buvo nustatyti skirtingi teisiniai režimai. Vėliau, Mastrichto sutartimi įvedus nuostatas dėl Europos pilietybės, valstybių narių piliečiams buvo suteikta teisė judėti į kitas valstybes nares ir jose apsigyventi ne dėl ekonominių priežasčių.

34. Su kiekviena iš laisvo judėjimo kategorijų siejamos teisės skiriasi. Vis dėlto ilgainiui aiškinant Sutarties nuostatas dėl darbuotojų, įsisteigimo ir paslaugų teikimo buvo pasiektas tam tikras konvergencijos laipsnis ir šių nuostatų taikymo būdai yra vienodesni. Tačiau Sutarties nuostatos dėl pilietybės ir toliau išlieka atskira kategorija, o teisių, kurias galima kildinti iš šio statuso, apimtis, nors ir plečiasi, vis dėlto yra ribota, palyginti su tomis teisėmis, kurios kyla iš ekonominių laisvių. Norint nuspręsti, kuri Sutarties nuostata, taigi kuris teisinis režimas taikytinas konkrečiai situacijai, vis dar svarbu objektyviai nustatyti priežastį, dėl kurios atitinkamas asmuo naudojasi teise judėti į kitą valstybę narę. Tai lemia ryšį su viena ar kita Sutarties nuostata dėl laisvo judėjimo.

27 — Sprendimo 32 punktas.

35. Remdamasis šiuo požiūriu sprendime *Werner*[28] Teisingumo Teismas konstatavo, kad Vokietijos pilietis dantų gydytojas, kuris profesinę kvalifikaciją įgijo Vokietijoje ir kuriam taikomi Vokietijos teisės aktai, tačiau kuris gyvena Nyderlanduose, negali remtis EB 43 straipsniu, siekdamas pateikti prieštaravimus dėl didesnės mokesčių naštos nei ta, kuri jam tektų, jei jis gyventų Vokietijoje. Vienintelis veiksnys, dėl kurio H. Werner atvejis skyrėsi nuo vien tik vidaus situacijos, buvo tas, kad jis gyveno kitoje valstybėje narėje nei ta, kurioje vertėsi profesine veikla[29]. Paprasčiausios aplinkybės, jog H. Werner išvyko gyventi į Nyderlandus, nepakako siekiant pripažinti, kad jo profesinė veikla Vokietijoje prilygsta įsisteigimui kitose valstybėse, leidžiančiu jam remtis EB 43 straipsniu.

36. Reikėtų pastebėti, kad sprendimas *Werner* buvo priimtas anksčiau nei įsigaliojo nuostatos dėl pilietybės. Atsižvelgiant į dabartines įžvalgas dėl šių nuostatų taikymo srities, rezultatas galėtų būti kitoks, jeigu šios bylos faktinės aplinkybės būtų kilusios vėliau.

37. Ši pastaba gali paaiškinti Teisingumo Teismo požiūrį sprendime *Ritter-Coulais*. Šios bylos dalykas *ratione materiae* pateko į nuostatų dėl laisvo kapitalo judėjimo taikymo sritį (galimybė mokesčių tikslais atskaityti išlaidas, susijusias su pajamomis iš nekilnojamojo turto nuomos) ir, mano nuomone, *ratione personae* į nuostatų dėl pilietybės taikymo sritį, tačiau nė viena iš šių nuostatų nebuvo taikytina *ratione tempore*, nes byla susijusi su 1987 mokestiniais metais. Todėl Komisijos siūlymu Teisingumo Teismas bylą nagrinėjo pagal EEB 48 straipsnį (dabar – EB 39 straipsnis) ir priėjo prie 31 punkte nurodytos išvados.

38. Bylos *Ritter-Coulais* faktinės aplinkybės iš esmės buvo panašios į bylos *Werner* aplinkybes, todėl, atrodytų, kad Teisingumo Teismas turėjo ir bylą *Ritter-Coulais* traktuoti lygiai taip pat. Man puikiai žinoma, kad tai būtų lėmę rezultatą, kuris dabartinėje teisės išsivystymo stadijoje būtų laikomas netinkamu. Tai *būtų* rezultatas, atitinkantis teisės išsivystymą 1987 metais. Sprendime *Ritter-Coulais* pateikto požiūrio pasekmė yra ta, kad laisvo darbuotojų judėjimo ir judėjimo laisvės, remiantis Europos pilietybe, skirtumai tampa neaiškūs. Pagal šį požiūrį, kai Europos pilietis persikelia į kitą valstybę narę ne dėl ekonominių priežasčių, tai gali pasireikšti jo galimybe reikalauti teisių, kurios pagal dabartinę sistemą yra paliktos tiems, kurie pasinaudojo savo laisve dėl priežasčių, susijusių su darbu, įsisteigimu arba paslaugų teikimu.

28 — 1993 m. sausio 26 d. Sprendimas *Werner*, C-112/91, Rink. p. I-429.

29 — Šio sprendimo 16 punktas.

39. Šiuo atžvilgiu būtina nurodyti dar vieną sprendimą – *Elsen* [30], kuriam šiek tiek dėmesio skyrė Vokietijos ir Jungtinės Karalystės vyriausybės, nes faktinės aplinkybės yra iš dalies panašios į nagrinėjamos bylos. Šiame sprendime Teisingumo Teismas konstatavo, kad Vokietijos pilietė, kuri gyveno Vokietijoje ir perkėlė savo gyvenamąją vietą į Prancūziją, tačiau ir toliau dirbo Vokietijoje, gali, kaip buvusi pasienio darbuotoja, remtis EB 18, 39 ir 42 straipsniais, siekdama, kad apskaičiuojant jos senatvės pensiją Vokietijoje būtų atsižvelgta į vaiko auginimo laikotarpį Prancūzijoje.

40. Vis dėlto aš nemanau, kad remiantis šiuo sprendimu galima daryti išvadą, jog vienoje valstybėje narėje pajamas duodančia profesine veikla besiverčiantis asmuo, kuris persikelia į kitą valstybę narę tik gyventi, turi būti automatiškai pripažįstamas darbuotoju EB 39 straipsnio ir Reglamento Nr. 1612/68 prasme. Teisingumo Teismas sprendimo rezoliucinėje dalyje nurodė EB 39 ir 42 straipsnius, tačiau akivaizdu, kad klausimas dėl U. Elsen tikrojo statuso buvo nagrinėtas ir nustatytas, atsižvelgiant į Reglamento Nr. 1408/71 13 straipsnio 2 dalies a ir b punktus. Taip buvo todėl, kad U. Elsen „dirbo tik Vokietijoje ir, gimus vaikui, jai, kaip pasienio darbuotojai, buvo taikomi Vokietijos teisės aktai, (taigi) ši aplinkybė (leido) nustatyti glaudų ryšį tarp atitinkamų vaiko auginimo laikotarpių ir draudžiamųjų laikotarpių, kurie jai pripažįstami dėl jos darbinės veiklos šioje valstybėje“ [31]. Atsižvelgiant į tai, apskaičiuojant senatvės pensiją jai buvo taikomi Vokietijos teisės aktai, netgi nutraukus bet kokią pajamas duodančią profesinę veiklą šioje valstybėje narėje. Tai, kad U. Elsen galėjo būti pripažinta pasienio darbuotoja, siekiant nustatyti, jog jai taikytini Vokietijos socialinės apsaugos teisės aktai, visiškai nereiškia, kad ji turėjo darbuotojo statusą bendresne prasme, siekiant taikyti nuostatas dėl laisvo darbuotojų judėjimo. Teisingumo Teismas ne vieną kartą yra pažymėjęs, kad „darbuotojo sąvoka pagal EB sutarties (39) straipsnį ir Reglamentą Nr. 1612/68 nebūtinai sutampa su sąvoka, taikytina EB sutarties (42) straipsnio ir Reglamento Nr. 1408/71 atžvilgiu“ [32].

41. Bendrai kalbant, iš ekonominės perspektyvos reikėtų priminti, kad pagrindinės bendrosios rinkos taisyklės buvo skirtos ne tik ekonominio proceso produktų (prekių ir paslaugų) judėjimui, bet ir ekonominio proceso sąnaudų, t. y. gamybos veiksnių (darbo ir kapitalo) judėjimui liberalizuoti. Šiuo atžvilgiu pilietį migrantą, kaip asmenį, galima atskirti nuo to, kas jis yra ekonomine prasme. Jeigu darbuotojas juda į kitą valstybę narę, joje apsigyvena ir verčiasi profesine veikla arba verčiasi profesine veikla, bet ir toliau gyvena savo kilmės valstybėje narėje, darbo veiksnys yra perkeliamas į darbo vietos valstybę narę. Tačiau jeigu, kaip nagrinėja-

30 — 2000 m. lapkričio 23 d. Sprendimas *Elsen*, C-135/99, Rink. p. I-10409.

31 — Sprendimo 26 punktas.

32 — 1998 m. gegužės 12 d. Sprendimo *Martínez Sala*, C-85/96, Rink. p. I-2691, 31 punktas.

moje byloje, asmuo juda į kitą valstybę narę tik tam, kad joje apsigyventų, tačiau išlaiko darbinius santykius savo kilmės valstybėje narėje, tai reiškia, kad gamybos veiksnys lieka *in situ*. Darbo santykiai, taigi ir darbo veiksnys į kitą valstybę narę nepersikelia. Taigi, nesant jungiančio faktoriaus, leidžiančio pradėti taikyti EB 39 straipsnį, nėra jokio pagrindo taikyti šią nuostatą.

42. Atsižvelgiant į Bendrijos sistemą, reglamentuojančią laisvą asmenų judėjimą, tokia situacija, kokia nagrinėjama pagrindinėje byloje, akivaizdžiai patenka į EB 18 straipsnio dėl pilietybės taikymo sritį. Prie šio klausimo sugrįšiu vėliau.

43. Tai leidžia man padaryti išvadą, kad asmuo gali būti pripažintas darbuotoju migrantu Reglamento Nr. 1612/68 taikymo prasme, tik jeigu jis persikėlė į kitą valstybę narę, ieškodamas darbo arba norėdamas pradėti dirbti šioje valstybėje narėje. Jeigu į kitą valstybę narę jis persikėlė dėl priežasčių, nesusijusių su darbu arba jo paieška šioje valstybėje, nuostatos dėl laisvo darbuotojų judėjimo jam netaikomos. Asmuo, kuris pasinaudojo savo laisve judėti į kitą valstybę narę ne dėl ekonominių priežasčių, patenka tik į Sutarties nuostatų dėl pilietybės taikymo sritį.

44. Ši išvada leidžia atsakyti į pirmąjį klausimą, dėl kurio *Bundessozialgericht* pateikė prašymą priimti prejudicinį sprendimą, o, atsižvelgiant į antrojo klausimo sąlyginumą, pastarojo klausimo nagrinėti nereikia. Vis dėlto, remdamasis prielaida, kad Teisingumo Teismas nuspręs, jog Hartmann įgijo darbuotojo statusą, aš pateiksiu tolesnį savo vertinimą. Tai susiję su klausimu, ar tokioje kaip Hartmann situacijoje esantis darbuotojas migrantas gali reikalauti vienodo požiūrio, kalbant apie socialinių lengvatų suteikimą pagal Reglamento Nr. 1612/68 7 straipsnio 2 dalį.

D — *Reglamentas Nr. 1612/68: pasienio darbuotojai ir socialinės lengvatos*

45. Jeigu Hartmann turi būti pripažintas darbuotoju migrantu, pasienio darbuotoju arba turinčiu pasienio darbuotojui analogišką statusą, tai automatiškai dar nereiškia, kad jis turi teisę į visas socialines lengvatas, teikiamas darbo vietos valstybėje narėje. Mano nuomone, tokios teisės priklauso nuo to, kokiu tikslu Reglamento Nr. 1612/68 7 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad darbuotojai migrantai naudojasi tomis pačiomis socialinėmis ir mokestinėmis lengvatomis kaip ir vietiniai darbuotojai.

46. Šiuo atžvilgiu Teisingumo Teismas nusistovėjusioje savo praktikoje yra patvirtinęs,

kad „nuoroda į „socialines lengvatas" 7 straipsnio 2 dalyje negali būti aiškinama siaurai" [33] ir kad „socialinės lengvatos" turėtų būti aiškinamos kaip apimančios visas lengvatas, kurios, būdamos arba nebūdamos susijusios su darbo sutartimi, paprastai teikiamos vietiniams darbuotojams dėl jų, kaip darbuotojų, objektyvaus statuso arba vien dėl to, kad jie gyvena atitinkamos valstybės teritorijoje, ir kurių taikymas darbuotojams, kitų valstybių narių piliečiams, atrodo, gali prisidėti prie tokių darbuotojų mobilumo Bendrijoje" [34].

47. Nepaisant to, kad socialinės lengvatos sąvoka neturėtų būti aiškinama siaurai, Teisingumo Teismo apibrėžime pateikta nemažai elementų, kurie reiškia, jog ši sąvoka taip pat nėra neapribota. Pavyzdžiui, Teismas nurodo, kad atitinkama lengvata turi būti teikiama dėl asmens, *kaip darbuotojo, objektyvaus statuso* arba kad ji turi būti teikiama vien dėl to, jog *darbuotojas gyvena atitinkamos valstybės teritorijoje*. Be to, laikomasi prezumpcijos, kad tokios lengvatos teikimas darbuotojams *skatins jų mobilumą* Bendrijoje.

48. Šiek tiek kitokiomis aplinkybėmis studentams teikiamą išlaikymo pagalbą pripažindamas socialine lengvata Reglamento Nr. 1612/68 prasme, Teisingumo Teismas taip pat pateikė bendrą pastabą, kad, „kalbant apie lengvatas, teikiamas darbuotojų šeimos nariams, vienodas požiūris, palyginti su vietiniais darbuotojais, į kurį turi teisę valstybės narės darbuotojai, dirbantys kitoje valstybėje narėje, *prisideda prie šių darbuotojų integracijos į visuomenę priimančiojoje valstybėje narėje*, kaip ir yra siekiama nuostatomis dėl laisvo darbuotojų judėjimo" [35].

49. Visi šie Teisingumo Teismo svarstymai yra susiję su darbuotojų, kurie persikėlė iš savo valstybės į kitą valstybę narę ir kurie nuo šiol dirba ir gyvena priimančiojoje valstybėje narėje, situacija. Reglamento Nr. 1612/68 7 straipsnio 2 dalyje numatytas vienodas požiūris į šią darbuotojų kategoriją teikiant socialines lengvatas, skirtas sustiprinti jų socialinės integracijos naujojoje gyvenamosios vietos valstybėje galimybes ir padidinti jų įsiliejimo į tos valstybės visuomenę galimybes. Akivaizdu, kad pasienio darbuotojų situacija yra kitokia, nes jie išlaiko gyvenamąją vietą savo kilmės valstybėje narėje, kur, preziumuotina, jie jau yra visiškai integravęsi. Nors ši darbuotojų kategorija taip pat naudojasi EB 39 straipsnio ir įvairių kitų nuostatų dėl laisvo darbuotojų judėjimo apsauga, atrodo, jog praktiškai ji turi būti skirta tik dėl nevienodo požiūrio įsidarbinimo sąlygų atžvilgiu. Nevienodas požiūris neturėtų būti taikomas pasienio

33 — 1975 m. rugsėjo 30 d. Sprendimo *Cristini*, 32/75, Rink. p. 1085, 12 punktas ir 1997 m. lapkričio 27 d. Sprendimo *Meints*, C-57/96, Rink. p. I-6689, 39 punktas.

34 — 1993 m. gegužės 27 d. Sprendimo *Schmid*, C-310/91, Rink. p. I-3011, 18 punktas ir sprendimo *Meints* (minėto pirmesnėje išnašoje) 39 punktas.

35 — 1989 m. kovo 15 d. Sprendimo *Echternach ir Moritz*, 389/87 ir 390/87, Rink. p. 723, 20 punktas (išskirta mano).

darbuotojų atžvilgiu, pavyzdžiui, jų darbo užmokesčio arba specialių su darbu susijusių išmokų atžvilgiu vien dėl to, kad jie gyvena ne darbo vietos valstybėje narėje. Kalbant apie lengvatas, kurios susijusios su jų, kaip visuomenės narių, galimybėmis, kompetencija tenka valstybei narei, kurioje jie gyvena.

50. Dėl pastarojo aspekto *Bundessozialgericht* prašyme priimti prejudicinį sprendimą, o taip pat Vokietijos ir Jungtinės Karalystės vyriausybės savo pastabose šiam Teismui pažymi, kad nereikia atmesti to, jog Hartmann situacijoje esantis asmuo gali turėti teisę į panašią vaiko auginimo pašalpą gyvenamosios vietos valstybėje. Skirtingai nei Reglamentas Nr. 1408/71, Reglamente Nr. 1612/68 nenumatytas mechanizmas, skirtas užkirsti kelią lengvatų dubliavimuisi, todėl nereikėtų skubotai pripažinti, kad socialines lengvatas galima eksportuoti išsamiai neišanalizavus. Pritariu Vokietijos vyriausybei, kad nustačius, jog atitinkamos lengvatos negali būti eksportuojamos pagal Reglamentą Nr. 1408/71, nes potencialus šios lengvatos gavėjas nepatenka į šio reglamento taikymo sritį *ratione personae*, kaip yra nagrinėjamoje byloje, šio rezultato negalima pakeisti suteikiant galimybę gauti atitinkamą lengvatą, remiantis vienodo požiūrio taisykle pagal Reglamento Nr. 1612/68 7 straipsnio 2 dalį. Atrodo, būtent toks ir būtų Reglamento Nr. 1612/68 42 straipsnio 2 dalies tikslas, nes pagal šią nuostatą šis reglamentas neturi turėti poveikio priemonėms, kurių imamasi pagal EB 42 straipsnį, t. y. Reglamentui Nr. 1408/71. Taigi ši 42 straipsnio 2 dalies nuostata nustato tam tikrą hierarchiją tarp abiejų reglamentų, t. y. jeigu taikydami abu šiuos reglamentus gauname vienas kitam prieštaraujančius rezultatus, Reglamentui Nr. 1408/71, kuris yra specialesnis, turi būti suteikta viršenybė prieš Reglamento Nr. 1612/68 7 straipsnio 2 dalį.

51. Tokį aiškinimą – kad Reglamento Nr. 1612/68 7 straipsnio 2 dalis pirmiausia yra skirta darbuotojams migrantams, kurie apsigyvena darbo vietos valstybėje narėje, ir kad pasienio darbuotojai ja gali remtis tik dėl tų lengvatų, kurios yra tiesiogiai susijusios su jų darbo santykiais, – patvirtina šios nuostatos formuluotė. Kaip per posėdį pažymėjo Vokietijos vyriausybė, šios nuostatos versijoje vokiečių kalba žodis „dort“ nurodo, kad socialinėmis lengvatomis turi būti naudojamasi darbo vietos valstybės narės teritorijoje. Lygiai tokia pati terminologija vartota dviejose iš kitų oficialių kalbinių versijų tuo metu, kai buvo priimamas Reglamentas Nr. 1612/68 (prancūzų: *Il y bénéficie* <...>; olandų: *Hij geniet er* <...>); tokios nuorodos nėra tik versijoje italų kalba.

52. Nors ir teigiama, kad, remiantis Reglamento Nr. 1612/68 ketvirta konstatuoja-

mąja dalimi, darytina išvada, jog pasienio darbuotojams šio reglamento apsauga taikoma visapusiškai, tačiau atrodo, kad ši konstatuojamoji dalis nurodo būtent („ši teisė") teisę judėti siekiant dirbti ir teisę vykdyti norimą veiklą [36]. Penktoji konstatuojamoji dalis [37] sprendžia klausimus, kurie niekaip nesusiję su pasienio darbuotojų padėtimi, pavyzdžiui, teisę į būstą, darbuotojo teisę gyventi kartu su šeima ir sąlygas tokioms šeimoms integruotis į juos priėmusios šalies gyvenimą. Tai taip pat parodo, kad pasienio darbuotojai gali naudotis Reglamente Nr. 1612/68 įtvirtintomis teisėmis tiek, kiek jos praktiškai susijusios su šių darbuotojų darbu priimančiojoje valstybėje narėje.

53. Reglamento Nr. 1612/68 7 straipsnio 2 dalies taikymo srities *ratione materiae* apribojimas pasienio darbuotojų atžvilgiu

54. Neginčytina, jog sprendime *Meints* Teisingumo Teismas aiškiai atmetė dviejų valstybių narių vyriausybių tvirtinimus, kad Reglamentas Nr. 1612/68 nenumato galimybės eksportuoti socialines lengvatas. Tą darydamas jis nurodė pirmiau cituotą šio reglamento ketvirtą konstatuojamąją dalį, o taip pat tai, kad 7 straipsnis visiškai neapribodamas numato darbuotojus, kurie yra valstybės narės piliečiai [40]. Man atrodo, jog nepaisant to, kad Teisingumo Teismo reakcija šiuo klausimu buvo suformuluota bendrai, vis dėlto ją nulėmė konkretus byloje nagrinėtos išmokos pobūdis, nes ji akivaizdžiai buvo susijusi su darbu, taigi galėjo būti pripažinta eksportuotina. Kaip jau nurodžiau 52 punkte, Teisingumo Teismo nuoroda į atitinka ir Teisingumo Teismo sprendimą byloje *Meints* [38]. Ši byla susijusi su Vokietijos pasienio darbuotojo, dirbusio ūkyje Nyderlanduose, teise į specialią išmoką žemės ūkio darbuotojams, kurių darbo sutartis buvo nutraukta jų buvusiam darbdaviui nutraukus ūkio veiklą. Teisingumo Teismas konstatavo, kad tokia išmoka gali būti pripažįstama socialine lengvata Reglamento Nr. 1612/68 7 straipsnio 2 dalies prasme, nes „teisė į išmoką yra neatsiejama nuo jos gavėjų, kaip darbuotojų, objektyvaus statuso" [39].

36 — Reglamento Nr. 1612/68 trečioje ir ketvirtoje konstatuojamosiose dalyse nustatyta: „kadangi judėjimo laisvė yra pagrindinė darbuotojų ir jų šeimos narių teisė; kadangi darbo jėgos mobilumas Bendrijoje privalo būti viena iš priemonių, garantuojanti darbuotojui galimybę gerinti savo gyvenimo bei darbo sąlygas ir įsitvirtinti visuomenėje, o taip pat tenkinti ekonominius valstybių narių poreikius; kadangi turi būti pripažinta teisė visiems valstybių narių darbuotojams vykdyti norimą veiklą Bendrijoje; kadangi *ši teisė* turi būti vienodai taikoma nuolatiniams, sezoniniams ir pasienio darbuotojams bei tiems, kurie nori dirbti paslaugų sferoje" (išskirta mano).

37 — „Kadangi norint, kad būtų galima pasinaudoti teise į judėjimo laisvę objektyviomis sąlygomis ir ja būtų galima laisvai ir garbingai naudotis, reikia, kad vienodų sąlygų taikymas visuose dalykuose, susijusiuose su pagal darbo sutartį dirbančio asmens veikla ir jo teise į būstą, būtų garantuotas ir faktiškai, ir įstatymais, o taip pat būtų pašalintos kliūtys, trukdančios darbuotojams keltis iš vienos vietos į kitą, ypač dėl darbuotojų teisės gyventi kartu su savo šeima bei sąlygų tokioms šeimoms integruotis į juos priėmusios šalies gyvenimą."

38 — Minėtas 33 išnašoje.

39 — Sprendimo 41 punktas.

40 — Sprendimo 49 ir 50 punktai.

preambulę, mano nuomone, nereiškia, kad pasienio darbuotojai naudojasi vienodu požiūriu visų socialinių lengvatų, kurias teikia darbo vietos valstybė narė, atžvilgiu. Šiuo atžvilgiu aš pritariu generaliniam advokatui C. O. Lenz, kuris savo išvadoje byloje *Meints* pažymėjo:

„Aš manau, kad nėra jokio pagrindo baimintis <...> jog, atsižvelgiant į šį pasienio darbuotojų situacijos vertinimą, socialinės pagalbos lengvatos gali būti eksportuojamos, o tam Reglamentas Nr. 1408/71 siekia užkirsti kelią tiesiogiai, o Reglamentas Nr. 1612/68 – netiesiogiai.

<...> Siekiant gauti socialinę lengvatą, jungiamasis veiksnys turi būti konkreti darbo sutartis. Iš esmės Teisingumo Teismas bent jau atsižvelgia į šį reikalavimą, kai, apibrėždamas socialines lengvatas, mini objektyvų darbuotojo statusą ir darbo sutartį. Nėra pagrindo teigti, kad, remiantis Reglamento Nr. 1612/68 7 straipsnio 2 dalimi, ateityje kitose valstybėse turės būti teikiamos visos socialinės išmokos. Būtent dėl ryšio su darbuotojo statusu ir darbo sutartimi įprastos socialinės išmokos nepatenka į šios nuostatos taikymo sritį“ [41].

55. Todėl mano išvada šiuo klausimu būtų tokia, kad, atsižvelgiant į Reglamento Nr. 1612/68 7 straipsnio 2 dalį, pasienio darbuotojai darbo vietos valstybėje narėje turi teisę į vienodą požiūrį socialinių lengvatų atžvilgiu tik tiek, kiek tokios lengvatos yra tiesiogiai ir išimtinai susijusios su darbu.

E — *Vaiko auginimo pašalpa ir darbas*

56. Toliau kyla kitas klausimas, ar *BErzGG* numatyta vaiko auginimo pašalpa vertintina kaip socialinė lengvata, kuri yra pakankamai susijusi su darbu, kad jos galėtų pareikalauti pasienio darbuotojai arba tokioje kaip Hartmann situacijoje esantys asmenys ir per juos jų sutuoktiniai. Tai yra fakto klausimas, kurį turėtų išnagrinėti nacionalinis teismas. Vis dėlto Teisingumo Teismas jau yra pareiškęs nuomonę dėl vaiko auginimo pašalpos pobūdžio byloje, susijusioje su darbuotojais, gyvenančiais darbo vietos valstybėje narėje. Sprendime *Martínez Sala* jis konstatavo, kad, atsižvelgiant į tai, jog vaiko auginimo pašalpa pagal *BErzGG* skiriama, *inter alia*, ne visą darbo dieną dirbantiems darbuotojams, ji turi būti pripažįstama esanti socialinė lengvata Reglamento Nr. 1612/68 7 straipsnio 2 dalies prasme [42].

41 — Išvados byloje *Meints* 57 ir 58 punktai (sprendimas minėtas 33 išnašoje).

42 — Sprendimo *Martínez Sala* (minėto 32 išnašoje) 26 punktas.

57. Sprendime *Hoever ir Zachow* [43], kuriame šis klausimas buvo iškeltas pasienio darbuotojų atžvilgiu, Teisingumo Teismas neturėjo atsakyti į klausimą, ar vaiko auginimo pašalpa yra su darbu susijusi socialinė lengvata, nes bylą šis Teismas išsprendė remdamasis Reglamento Nr. 1408/71 73 straipsniu. Vis dėlto šiame sprendime vaiko auginimo pašalpą jis apibūdino kaip „skirtą leisti vienam iš tėvų visą laiką paskirti mažo vaiko auginimui" ir „labiau nukreiptą atlyginti už vaiko auginimo paslaugą, apmokėti kitas vaiko priežiūros ir auginimo išlaidas ir, kai reikia, sušvelninti finansinius nuostolius, atsiradusius atsisakius pajamų už visos darbo dienos darbą" [44]. Šis apibūdinimas leidžia manyti, kad ryšys su darbu yra silpnas, nes netgi ne visą darbo dieną dirbantys darbuotojai turi teisę į šią lengvatą.

58. Prašyme priimti prejudicinį sprendimą *Bundessozialgericht* pažymėjo, kad *BErzGG* nesieja teisės į pašalpą su darbo santykiais ir kad iš tiesų dideles pajamas duodantis darbas netgi užkerta kelią gauti vaiko auginimo pašalpą. Vis dėlto jis taip pat pažymi, kad esamas arba buvęs darbas arba valstybės tarnybos santykiai Vokietijoje yra svarbūs būtent tada, kai lengvatos yra eksportuojamos. Savo abejones dėl pasienio darbuotojų galimybės eksportuoti vaiko auginimo pašalpą apribojimo atitikties Bendrijos teisei šis teismas paaiškina tuo, kad jis, daugiau nei nereikšmingos profesinės veiklos Vokietijoje reikalavimas, yra iš prigimties gana nelogiškas vaiko auginimo pašalpos atveju, ypač todėl, kad ši pašalpa yra būtent skirta sudaryti sąlygas atsisakyti pajamas duodančios profesinės veiklos. Nacionalinis teismas taip pat įžvelgia akivaizdų prieštaravimą tarp to, kad, viena vertus, pašalpa neteikiama netgi visą darbo dieną dirbantiems asmenims, ir, kita vertus, reikalavimo (taikomo pasienio darbuotojams) užsiimti daugiau nei nereikšminga profesine veikla, jeigu norima įgyti teisę į vaiko auginimo pašalpą.

59. Remiantis vaiko auginimo pašalpos apibūdinimu, kurį pateikė Teisingumo Teismas sprendime *Hoever ir Zachow* ir *Bundessozialgericht* prašyme priimti prejudicinį sprendimą, darytina išvada, kad pagrindinis šios pašalpos tikslas yra asmeniui, kuris arba niekada nesivertė pajamas duodančia veikla, arba kuris visiškai ar iš dalies atsisakė darbo santykių, kad galėtų auginti vaiką, atlyginti už su vaiko auginimu susijusį ekonominį neveiklumą. Todėl ši pašalpa savo esme yra visiškai priešinga su darbu susijusiai pašalpai. Neginčytina, kad Vokietijos teisės aktų leidėjas teisę gauti vaiko auginimo pašalpą išplėtė dviem kategorijoms asmenų, susijusių su Vokietijos darbo rinka (netiesiogiai: nuo 2001 m. valstybės tarnautojų sutuoktiniams; tiesiogiai: pasienio darbuotojams, vykdantiems daugiau nei nereikšmingą profesinę veiklą). Atrodytų, kad tokio kriterijaus įvedimas prieštarauja išvadai, jog vaiko auginimo

43 — Minėtas 6 išnašoje.

44 — Sprendimo 25 punktas.

pašalpa nėra susijusi su darbu, vis dėlto šis kriterijus yra tik būtinas su Vokietijos teisine sistema jungiantis veiksnys, pakeičiantis gyvenamosios vietos reikalavimą, kuris akivaizdžiai negali būti taikomas šiais atvejais. Esminės *BErzGG* 1 straipsnio 1, 2 ir 3 dalyse įtvirtintos sąlygos pašalpai gauti išlieka nesusijusios su darbu, taigi pati pašalpa visais atvejais yra skirta tam pačiam tikslui.

60. Atsižvelgdamas į tai, aš nemanau, kad vaiko auginimo pašalpa yra pakankamai susijusi su darbu arba objektyviu darbuotojo statusu, kad ją būtų galima pripažinti socialine lengvata, kurios atžvilgiu pasienio darbuotojai gali reikalauti vienodo požiūrio pagal Reglamento Nr. 1612/68 7 straipsnio 2 dalį.

61. Jeigu Teisingumo Teismas arba nacionalinis teismas prieitų prie kitokios išvados dėl vaiko auginimo pašalpos pobūdžio, toliau reiktų apsvarstyti gyvenamosios vietos reikalavimo atitiktį Reglamento Nr. 1612/68 7 straipsnio 2 daliai.

F — *Netiesioginė diskriminacija: pateisinama?*

62. Netgi Vokietijos vyriausybė neginčija, kad *BErzGG* 1 straipsnio 1 dalies 1 punkte įtvirtintas gyvenamosios vietos reikalavimas netiesiogiai diskriminuoja pasienio darbuotojus, nes šią sąlygą Vokietijos piliečiams įvykdyti paprasčiau nei užsienio darbuotojams. Atsižvelgiant į tai, reikia įvertinti, ar šį reikalavimą galima pateisinti ir ar jis proporcingas siekiamam tikslui.

63. Visų pirma reikėtų priminti, jog Teisingumo Teismas jau ne vienoje byloje yra konstatavęs, kad gyvenamosios vietos reikalavimas, taikytas panašių socialinių lengvatų atžvilgiu, negali būti pateisintas, atsižvelgiant į tikslus, dėl kurių šis reikalavimas buvo įtvirtintas. Pavyzdžiui, Liuksemburgo Didžiajai Hercogystei nepavyko įtikinti Teisingumo Teismo, kad reikalavimas pragyventi vienerius metus ir įpareigojimas periodiškai tikrintis sveikatą, kurie buvo taikomi kai sąlygos vaiko gimimo ir motinystės pašalpomss gauti, yra pateisinami dėl visuomenės sveikatos priežasčių [45].

64. Be to, sprendime *Meints* Teisingumo Teismas nustatė, kad gyvenamosios vietos reikalavimas nebuvo nei būtinas, nei tinkamas siekiant, kad specialios nedarbo žemės ūkio sektoriuje pašalpos negautų asmenys, kurie buvo atleisti iš darbo dėl savo pačių veiksmų. Teismas laikėsi nuomonės, kad ieškovo gyvenamoji vieta neturi jokios reikš-

45 — 1993 m. kovo 10 d. Sprendimo *Komisija prieš Liuksemburgą*, C-111/91, Rink. p. I-817, 12, 15 ir 34 punktai.

mės sprendžiant, ar jis buvo atleistas iš darbo dėl savo paties veiksmų [46].

65. Mūsų nagrinėjamoje byloje *Bundessozialgericht* pateikė klausimą tik dėl to, ar reikalavimas, kad vaiko auginimo pašalpos prašantis asmuo turėtų nuolatinę gyvenamąją vietą arba įprastai gyventų Vokietijoje, atitinka Reglamento Nr. 1612/68 7 straipsnio 2 dalį. Šio teismo pareikštos abejonės dėl *BErzGG* įtvirtintų reikalavimų pateisinimo daugiausia buvo susijusios su reikalavimais pasienio darbuotojams dėl mažiausios vykdomos veiklos apimties. Nors šios sąlygos tiesiogiai nėra šio prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas, bet jos buvo iškeltos byloje C-213/05, *Geven* [47], todėl aš jas aptarsiu savo išvadoje pastarojoje byloje, kuri bus pateikta tuo pačiu metu kaip ir ši išvada.

66. Norint nustatyti, dėl kokių tikslų Vokietijoje mokama vaiko auginimo pašalpa, reikėtų dar kartą nurodyti *Bundessozialgericht* pastabas šiuo klausimu, pateiktas prašyme priimti prejudicinį sprendimą. Remdamasis *BErzGG* projekto aiškinamuoju raštu ir nacionaline teismų praktika, tuos tikslus šis teismas apibūdino taip:

„Vaiko auginimo pašalpa siekiama leisti vienam iš tėvų visą dėmesį skirti rūpinimuisi vaiku arba vaiko auginimui ankstyvuoju jo gyvenimo laikotarpiu, kuris yra svarbiausias tolesniam jo vystymuisi <...>. Pašalpa įvertinamas jaunų šeimų darbas auginant vaikus <...>, o taip pat skatinamas gimstamumo didėjimas, sudarant geresnes sąlygas apsispręsti gimdyti, o ne nutraukti nėštumą <...>. Tiesioginis tikslas – leisti tėvams patiems rūpintis vaikais, nedirbant pajamas duodančio darbo arba tokį darbą apribojant <...>. Svarbiausia idėja, motyvavusi įstatymų leidėją, buvo ta, kad vaiko auginimas Vokietijoje prisideda prie šios valstybės ateities politinio, ekonominio ir socialinio visuomenės gyvenimo <...>. Todėl įstatymų leidėjas pasielgė taip, kad teisė į vaiko auginimo pašalpą Vokietijoje gyvenantiems užsienio valstybių piliečiams teikiama tik <...> tiems, kurie, tikėtina, gali pasilikti Vokietijoje nuolat <...>; taip pat jis nemanė, kad turėtų suteikti teisę gauti pašalpą tuo atveju, kai gyvenamoji vieta yra užsienyje ir nėra jokio palygintino santykio su darbo rinka arba nacionaline visuomene.“

67. Remiantis šiuo aprašymu, akivaizdu, kad vaiko auginimo pašalpa turi būti pripažįstama nacionalinės šeimos politikos priemo-

46 — Sprendimo *Meints* (minėto 33 išnašoje) 48 punktas.
47 — Šios išvados 2 punktas.

ne, tarnaujančia ilgalaikiams socialiniams, ekonominiams ir demografiniams tikslams. Teisingumo Teismas taip pat pripažįsta, kad būtent tokia ir yra svarbiausioji vaiko auginimo pašalpos savybė, šią pašalpą apibūdindamas kaip „neįmokinio pobūdžio išmoką, priskirtiną šeimos politikos priemonėms“ [48].

68. Vis dėlto kyla klausimas, ar valstybė narė gali nustatyti gyvenamosios vietos reikalavimą, taikomą teisei gauti lengvatas, kurios teikiamos siekiant tokių teisėtų politinių tikslų. Pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką tokį reikalavimą galima pateisinti tik tada, jeigu jis pagrįstas objektyviomis priežastimis, nesusijusiomis su atitinkamų asmenų pilietybe, ir jeigu jis yra proporcingas teisėto atitinkamų nacionalinių nuostatų tikslo atžvilgiu [49].

69. Negali būti jokių abejonių, kad siekdamos užtikrinti tam tikrą gyventojų demografinės padėties stabilumą valstybės narės turi visą teisę vykdyti politiką, skirtą gimstamumui skatinti. Pačia savo esme tokia politika turi užtikrinti, kad priemonės, kurių imamasi, yra nukreiptos į valstybės teritorijoje gyvenančius asmenis, tuo labiau kad būtų absurdiška sakyti, jog valstybės narės turi kaip nors prisidėti prie kitų valstybių narių demografinės raidos, taikydamos savo šeimos politikos priemones asmenims, kurie negyvena šių valstybių teritorijoje. Todėl atrodo, jog gyvenamosios vietos reikalavimas yra tinkamas siekiant užtikrinti, kad vaiko auginimo pašalpa būtų teikiama asmenims, kurie priklauso valstybės narės gyventojams, tarp kurių, be abejo, yra ne tik Vokietijos piliečiai, bet ir visi Vokietijoje teisėtai gyvenantys asmenys, neatsižvelgiant į jų pilietybę.

70. Šiuo atžvilgiu aš matau aiškią analogiją su gyvenamosios vietos reikalavimais, kurie buvo nagrinėti sprendimuose *Collins* [50], *Bidar* [51] ir *De Cuyper* [52].

71. Sprendime *Collins* Teisingumo Teismas pripažino, kad „valstybė narė gali teisėtai teikti pašalpą ieškančiam darbo asmeniui tik tada, jeigu nustatoma, kad šis ieškantis darbo asmuo iš tikrųjų susijęs su šios valstybės darbo rinka“. Kad atitiktų proporcingumo principą, reikalaujamas pragyvenimo laikotarpis „neturėtų viršyti to, kas būtina, kad nacionalinės valdžios institucijos galėtų įsiti-

48 — Sprendimo *Martínez Sala* (minėto 32 išnašoje) 8 punktas.

49 — Žr., pavyzdžiui, 2004 m. kovo 23 d. Sprendimo *Collins*, C-138/02, Rink. p. I-2703, 66 punktą.

50 — Minėtas pirmesnėje išnašoje.

51 — Minėtas 13 išnašoje.

52 — 2006 m. liepos 18 d. Sprendimas *De Cuyper*, C-406/04 (Rink. p. I-6947).

kinti, jog atitinkamas asmuo iš tiesų ieško darbo priimančiosios valstybės narės darbo rinkoje“ [53].

72. Sprendime *Bidar* Teisingumo Teismas laikėsi nuomonės, jog valstybė narė gali teisėtai reikalauti, kad norėdamas gauti išlaikymo pagalbą šioje valstybėje studentas įrodytų tam tikrą integracijos į šios valstybės visuomenę lygį. Šiuo atžvilgiu kaip pakankama garantija pripažintas reikalavimas pragyventi trejus metus. Vis dėlto, kadangi studentas taip pat turėjo įrodyti, kad jis nuolat gyvena Jungtinėje Karalystėje, o pagrindinėje byloje nagrinėjami teisės aktai nenumatė jokios galimybės studentui, kuris yra kitos valstybės pilietis, gauti nuolat gyvenančio asmens statusą, dėl šių teisės aktų toks pilietis, nepaisant jo integracijos lygio, neturėjo jokių galimybių gauti šią išlaikymo pagalbą [54].

73. Visai neseniai sprendime *De Cuyper* Teisingumo Teismas konstatavo, kad valstybė narė galėjo teisėtai nustatyti faktinės gyvenamosios vietos reikalavimą vyresniems nei 50 metų bedarbiams, atleistiems nuo pareigos įrodyti savo buvimą darbo rinkoje, kaip sąlygos išlaikyti savo teisę į nedarbo išmoką. Toks reikalavimas buvo būtinas, siekiant stebėti bedarbių profesinę ir šeiminę padėtį ir atsižvelgti į visus asmeninių aplinkybių pokyčius, kurie turėtų įtakos suteiktai išmokai. Mažiau varžančios priemonės būtų ir mažiau veiksmingos, todėl taip pat manytina, kad gyvenamosios vietos reikalavimas yra proporcingas šiam tikslui [55].

74. Visose šiose bylose buvo akivaizdi sąsaja tarp atitinkamos lengvatos pobūdžio ir tam tikro ryšio su valstybe nare, kurio reikalaujama norint įgyti teisę į šią lengvatą.

75. Nagrinėjamoje byloje gyvenamosios vietos reikalavimas yra skirtas užtikrinti, kad vaiko auginimo pašalpą gaus tik tie asmenys, kurie, tikėtina, ilgą laiką priklausys Vokietijos gyventojams, todėl šis reikalavimas yra tinkama priemonė, siekiant šeimos politikos tikslų, kokiais ir teikiama ši pašalpa. Pašalpa teikiama, kad ir kokia būtų pilietybė, ir, atsižvelgiant į tai, kad berods nėra jokių kitų sąlygų dėl gyvenimo valstybėje narėje trukmės, gyvenamosios vietos reikalavimas taip pat gali būti pripažįstamas proporcingu šio tikslo atžvilgiu. Dar norėčiau pridurti, kad, be jokios abejonės, patį klausimą dėl gyvenamosios vietos reikalavimo pateisinimo reikia atskirti nuo klausimo, susijusio su gyvenamosios vietos įrodinėjimo metodais, kurie buvo nagrinėti byloje *Martínez Sala*.

53 — Sprendimo *Collins* (minėto 49 išnašoje) 69 ir 72 punktai.

54 — Sprendimo *Bidar* (minėto 13 išnašoje) 57–61 punktai.

55 — Sprendimo *De Cuyper* (minėto 52 išnašoje) 41–48 punktai.

76. Todėl mano išvada šiuo klausimu būtų tokia, kad *BErzGG* 1 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas gyvenamosios vietos reikalavimas yra pateisinamas.

*G — EB 18 straipsnis: piliečio teisių apribojimas?*

77. Klausimą dėl galimo EB 18 straipsnio taikymo šioje byloje iškėlė Komisija, atsižvelgdama į *Bundessozialgericht* prašyme priimti prejudicinį sprendimą pateiktą pastabą, kad galbūt šiuo metu, kai EB 18 straipsnis suteikia bendro pobūdžio teisę pasilikti, nesvarbu, kokia yra ekonominė veikla, Reglamente Nr. 1612/68 garantuojamos judėjimo laisvės sąvoka gali būti aiškinama plačiau. Nors nacionalinis teismas neužsiminė, kad, norėdama užginčyti gyvenamosios vietos reikalavimą pagal *BErzGG*, G. Hartmann galėtų remtis EB 18 straipsniu, vis dėlto reikia išnagrinėti šį klausimą.

78. Pati G. Hartmann nepasinaudojo jokia laisvo judėjimo Bendrijoje teise, todėl vienintelis šiuo atžvilgiu aktualus klausimas gali būti toks: ar atsisakymas suteikti G. Hartmann vaiko auginimo pašalpą, remiantis tuo, kad ji negyvena Vokietijoje, apribojo Hartmann naudojimąsi EB 18 straipsnyje garantuojamomis teisėmis judėti į Austriją ir joje apsigyventi?

79. Pirma, reikia pažymėti, kad Hartmann persikėlė į Austriją 1990 m., t. y. prieš trejus su puse metų iki nuostatų dėl pilietybės įsigaliojimo 1993 m. lapkričio 1 dieną. Tai reiškia, kad klausimas turi būti suprantamas kaip reiškiantis, jog bet koks apribojimas, atsirandantis taikant *BErzGG* gyvenamosios vietos reikalavimą, turi būti susijęs su jo besitęsiančiu gyvenimu Austrijoje po 1993 m. lapkričio 1 dienos.

80. Be to, remiantis prašymu priimti prejudicinį sprendimą, atrodo, kad prašymai suteikti vaiko auginimo pašalpą už tris Hartmann vaikus, kuriuos buvo atsisakyta patenkinti, buvo susiję pirmojo vaiko atveju su laikotarpiu iki 1993 m., antrojo vaiko atveju – su laikotarpiu, prasidedančiu iki 1993 m. lapkričio mėn. ir pasibaigiančiu po 1993 m. lapkričio mėn., o trečiojo vaiko atveju – su laikotarpiu po 1993 m. lapkričio mėn. Atsižvelgiant į tai, bet kokia galimybė šioje byloje remtis EB 18 straipsniu gali reikšti tik tai, kad turi būti suteikta dalis pašalpos už antrąjį vaiką ir visa pašalpa už trečiąjį vaiką.

81. Teisingumo Teismas jau yra nagrinėjęs ne vieną bylą, susijusią su valstybių narių

taikomais apribojimais savo piliečiams, pasinaudojusiems teisėmis pagal EB 18 straipsnį judėti į kitą valstybę narę; žymiausios iš jų – *D'Hoop* ir *Pusa* [56]. Sprendimuose šiose bylose Teisingumo Teismas įtvirtino bendrą šios Sutarties nuostatos aiškinimo principą, jog „su laisvo judėjimo teise būtų nesuderinama tai, kad pilietis savo pilietybės valstybėje narėje susidurtų su mažiau palankiu požiūriu nei tas, kuris jam būtų taikomas, jeigu jis nebūtų pasinaudojęs Sutarties teikiamomis judėjimo laisvės galimybėmis“ [57]. Jis taip pat pridūrė, kad „(nacionaliniai) teisės aktai, pagal kuriuos tam tikri valstybės narės piliečiai atsiduria mažiau palankioje padėtyje vien dėl to, kad pasinaudojo laisve judėti į kitą valstybę narę ir joje apsigyventi, reikštų nevienodą požiūrį, prieštaraujantį tiems principams, kuriais paremtas Sąjungos piliečio statusas, t. y. vienodo teisinio požiūrio garantijai naudojantis piliečių judėjimo laisve. Tokie teisės aktai gali būti pateisinami tik tada, jeigu yra pagrįsti objektyviomis aplinkybėmis, nesusijusiomis su atitinkamų asmenų pilietybe, ir jeigu yra proporcingi teisėto nacionalinių nuostatų tikslo atžvilgiu“ [58].

82. Abiejose pirmesniame punkte cituotose bylose atitinkamos šalys, pasinaudojusios teise judėti į kitą valstybę narę, patyrė juntamų nepatogumų. Belgijos pilietė M.-N. D'Hoop, kuri įgijo *baccalauréat* Prancūzijoje, pagal nacionalinę teisę netenkino sąlygų pašalpai ieškantiems pirmojo darbo Belgijoje gauti, nes šioje valstybėje narėje neįgijo vidurinio išsilavinimo. Į Ispaniją persikėlęs Suomijos pilietis H. A. Pusa, kurio pensijos atžvilgiu buvo taikomas išskaitymas, atsidūrė nepalankioje padėtyje, nes pagal Suomijos teisę apskaičiuojant jo pensijos dalį, kai taikomas išskaitymas, nebuvo atsižvelgiama į pajamų mokestį, kurį jis mokėjo Ispanijoje, nors jeigu jis būtų pasilikęs Suomijoje, šioje valstybėje jo mokamas pajamų mokestis būtų buvęs atskaitytas. Abiem atvejais buvo akivaizdu, kad šių asmenų kilmės valstybės įstatymai apribojo jų teises ir kad tokia situacija buvo tiesiogiai susijusi su tuo, kad šie asmenys persikėlė į kitą valstybę narę.

83. Nagrinėjamoje byloje akivaizdu, kad apsigyvenęs Austrijoje Hartmann nepatyrė jokių nepatogumų, susijusių su jo potencialiomis teisėmis pagal *BErzGG*. Iš tiesų, jeigu jis būtų nusprendęs išlaikyti gyvenamąją vietą Vokietijoje, t. y. darbo vietos valstybėje narėje, nei jis pats, nei jo sutuoktinė neatitiktų sąlygų vaiko auginimo pašalpai gauti. Todėl jo persikėlimas į Austriją šiuo požiūriu neturėjo jokio poveikio.

84. G. Hartmann taip pat neprarado jokių teisių dėl to, kad jos sutuoktinis persikėlė į Austriją, kad gyventų kartu. Šiuo atžvilgiu šią

56 — Sprendimas *D'Hoop* (minėtas 14 išnašoje) ir sprendimas *Pusa* (minėtas 12 išnašoje).

57 — Sprendimo *D'Hoop* 30 punktas ir sprendimo *Pusa* 18 punktas.

58 — Sprendimo *D'Hoop* 34–36 punktai ir sprendimo *Pusa* 20 punktas.

situaciją reikia atskirti nuo situacijos byloje *Schempp* [59]. Pastarojoje byloje tai, kad buvusi E. Schempp sutuoktinė pasinaudojo savo, kaip pilietės, teise judėti į kitą valstybę narę, turėjo tiesioginį poveikį jos buvusio sutuoktinio, kuris pasiliko Vokietijoje, teisinei padėčiai, nes paveikė pastarojo galimybę buvusiai sutuoktinei mokamą išlaikymą atskaityti iš savo apmokestinamųjų pajamų Vokietijoje [60]. Hartmann persikėlimas į Austriją neturėjo tokio poveikio G. Hartmann galimybėms reikalauti teisės į vaiko auginimo pašalpą Vokietijoje.

85. Be to, jeigu G. Hartmann ir turėtų tokią teisę, ji galėtų būti realizuojama tik per tas teises, kuriomis naudojasi jos sutuoktinis. Nesant jokios nuostatos, leidžiančios realizuoti tokias išvestines teises, ir atsižvelgiant į tai, kad, šiaip ar taip, pats Hartmann akivaizdžiai netenkina sąlygų vaiko auginimo pašalpai gauti, nėra jokio pagrindo, kuris leistų G. Hartmann reikalauti tokios teisės per savo sutuoktinį.

86. Apskritai kalbant, reikėtų pastebėti, kad jeigu asmuo nusprendžia persikelti į kitą valstybę narę ir pasinaudoti savo teisėmis pagal EB 18 straipsnį arba bet kurią kitą nuostatą, garantuojančią judėjimo laisvę šiuo tikslu, tai visiškai negarantuoja, kad toks gyvenamosios vietos arba veiklos perkėlimas bus neutralus mokesčių požiūriu [61]. Bet koks sprendimas vykti į kitą valstybę narę yra susijęs ir su tam tikrais nepatogumais ir su naujais pranašumais, kuriuos lemia atitinkamų valstybių narių teisės aktų skirtumai, ypač socialinės apsaugos ir mokesčių srityje. Būtent Bendrijos pilietis, priimdamas tokį sprendimą, turi įvertinti visus už ir prieš, tačiau tai neturėtų apimti lūkesčių praplėsti teises į bet kurią socialinę lengvatą, kurią dėl įvairių politinių priežasčių teikia jo kilmės valstybė narė. Jeigu nėra neutralumo mokesčių požiūriu garantijos perkeliant gyvenamąją vietą į kitą valstybę narę, lygiai tas pats principas turėtų būti taikomas dėl teisių, susijusių su socialine apsauga, išsaugojimo. Nereikėtų pamiršti, kad, perkėlus gyvenamąją vietą į kitą valstybę narę šioje priimančiojoje valstybėje galima įgyti kitų formų teises. Perfrazuojant tai, ką per posėdį pasakė Vokietijos vyriausybė, valstybės narės yra įpareigotos netaikyti jokių apribojimų savo piliečiams, norintiems judėti į kitą valstybę narę, vis dėlto nėra reikalaujama, kad šiems išvykstantiems piliečiams jos suteiktų premijas.

87. Todėl nėra jokio pagrindo teigti, kad G. Hartmann prašymų suteikti vaiko auginimo pašalpą atmetimas Vokietijoje, remiantis

59 — Sprendimas *Schempp* (minėtas 16 išnašoje).

60 — Žr. sprendimo 24 punktą.

61 — 2004 m. liepos 15 d. Sprendimo *Lindfors*, C-365/02, Rink. p. I-7183, 34 punktas ir sprendimo *Schempp* (minėto 16 išnašoje) 45 punktas.

tuo, kad ji neatitinka *BErzGG* 1 straipsnio 1 dalyje įtvirtinto gyvenamosios vietos reikalavimo, prieštarauja EB 18 straipsniui. Netgi nustačius, kad toks atsisakymas kažkaip daro poveikį Hartmann judėjimo ir apsigyvenimo teisėms pagal EB 18 straipsnį, dėl pirmesnėje šios išvados dalyje išdėstytų priežasčių tokį apribojimą reikėtų pripažinti pateisinamu.

## VI — Išvada

88. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, siūlyčiau Teisingumo Teismui taip atsakyti į klausimus, dėl kurių *Bundessozialgericht* pateikė prašymą priimti prejudicinį sprendimą:

— Vokietijos pilietis, kuris 1990 m., tebedirbdamas pašto tarnautoju Vokietijoje, perkėlė savo nuolatinę gyvenamąją vietą iš pastarosios į Austriją ir nuo to laiko dirba pasienio darbuotoju, 1994 m. sausio mėnesį – 1998 m. rugsėjo mėnesį nėra laikytinas darbuotoju migrantu 1968 m. spalio 15 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 1612/68 dėl laisvo darbuotojų judėjimo Bendrijoje <...> prasme.

— Austrijos pilietė, kuri nepasinaudojo teise judėti ir apsigyventi kitoje valstybėje narėje, būdama tokioje situacijoje, kai jos sutuoktinis persikėlė į jos gyvenamosios vietos valstybę narę išlaikydamas savo darbą kilmės valstybėje narėje, negali remtis EB 18 straipsniu, siekdama nuginčyti gyvenamosios vietos reikalavimą, taikomą kaip teisės į vaiko auginimo pašalpą pastarojoje valstybėje narėje sąlygą.